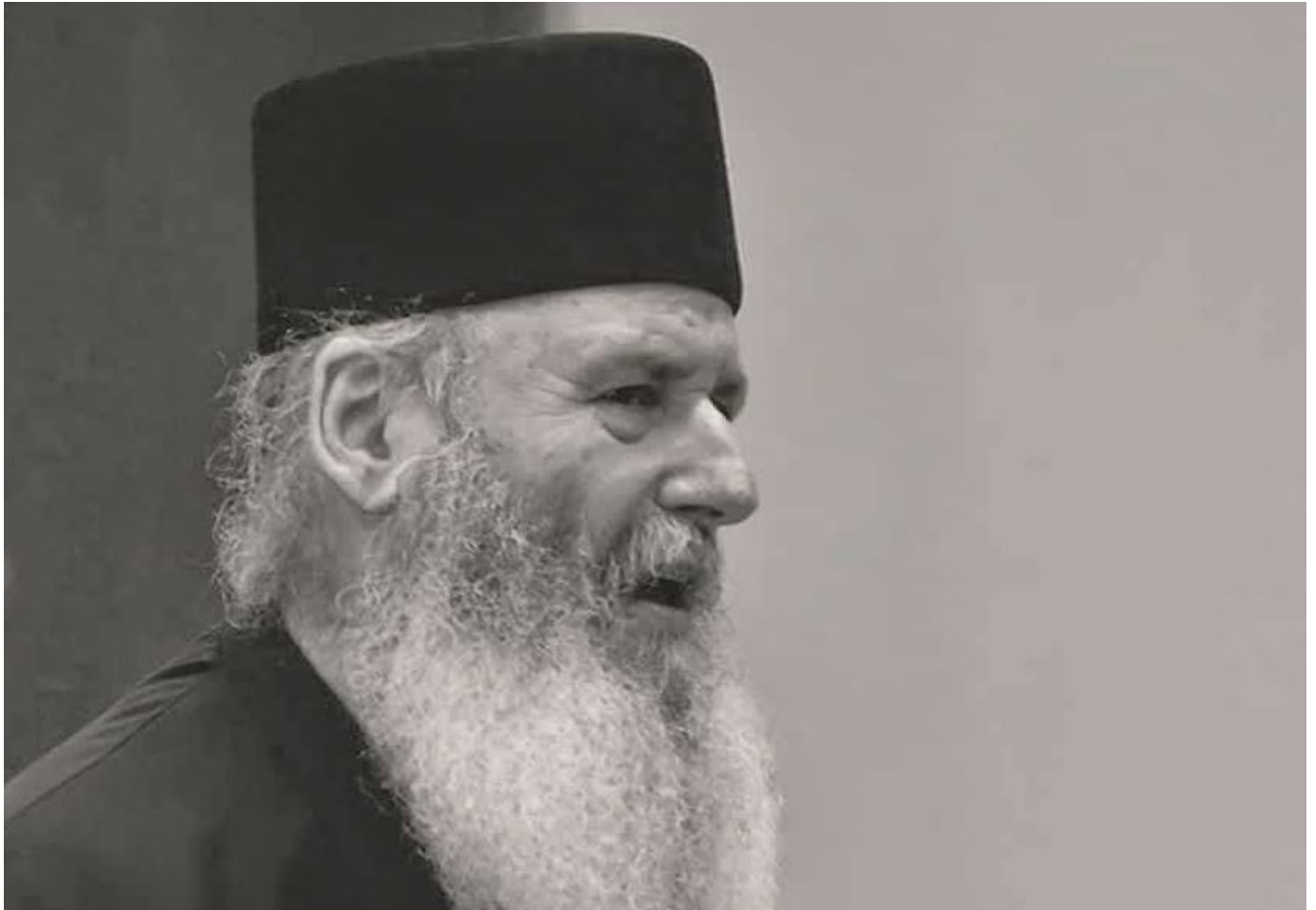

π. Βασίλειος Γοντικάκης: «Ο άρχοντας του Αγίου Όρους»

[Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Μάνης](#)

• Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μάνης κ. Χρυσοστόμου Γ΄

Ἐκοιμήθη ὁ «ἄρχοντας τοῦ Ἁγίου Ὁρους», ὁ σπουδαῖος λόγιος καί πνευματικός ἀνὴρ, ὁ π. Βασίλειος Γοντικάκης, πρ. ἡγούμενος τῆς Ἱ. Μονῆς Σταυρονικήτα καί Προηγούμενος τῆς Ἱ. Μονῆς Ἰβήρων. Καθηκόντως χαράσσουμε μερικές γραμμές εἰς μνήμην τοῦ αἰοδύμου γέροντος π. Βασιλείου, ἐπειδὴ καί προσωπικά εἶχα τὴν εὐλογία νὰ τόν γνωρίσω ἀπὸ τὰ φοιτητικά μου χρόνια.

Ὁ π. Βασίλειος ἦταν μία σπάνια προσωπικότητα. Ἱερομόναχος αὐθεντικῆς βαθειᾶς πίστεως, πλήρους ἀφοσιώσεως στὰ μοναχικά ἰδεώδη, μέ ἅγια βιοτή, μέ λιπαρά παιδεία, θύραθέν τε καί χριστιανική. Εἶναι ἀναντίρρητο δέ, τό γεγονός, ὅτι αὐτός συνετέλεσε τὰ μέγιστα στὴν ἀνθηση τοῦ μοναχικοῦ βίου στὴν Ἀθωνικὴ Πολιτεία, ἰδιαίτερα στὴν ἐπανακαθιέρωση τῆς κοινοβιακῆς ζωῆς. Ἀποτελεῖ ὁ ἴδιος ὁ

γέροντας, π. Βασίλειος, ένα σοβαρό κεφάλαιο της ιστορίας της μοναστικής ζωής του Αγίου Όρους.

Στην αρχή της δεκαετίας του 1960 όταν ήδη είχε γίνει μοναχός και ήταν μαζί με τον Όσιο Παΐσιο, έπηγε μία ημέρα ο καθηγητής, κατά σάρκα πατέρας του, Κωνσταντίνος από τό Ήράκλειο Κρήτης νά τόν επισκεφθεῖ καί όταν τόν εἶδε ἔξω ἀπό τήν Σκήτη νά κόβει ξύλα τοῦ εἶπε: «-Παιδί μου, γι' αὐτό σέ σπούδασα, νά ἔλθεις ἐδῶ, γιά νά κόβεις ξύλα»; Τότε, ὁ μοναχός π. Βασίλειος, τοῦ ἀπήντησε: «-Ναί, πατέρα κόβω ξύλα, γιατί ἀκόμα δέν ἔμαθα τήν ταπείνωση»!

*

Ὅφείλουμε νά ὑπογραμμίσουμε, ὅτι ὁ λόγος τοῦ π. Βασιλείου ἦταν λόγος βιβλικός καί πατερικός. Ἕνας συνδυασμός τῆς ἐλληνικῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος καί τῆς θεοφόρου πατερικῆς σοφίας. Ἐνῶ ἦταν λόγος σάν ἀπό κάποιο ἄλλο ἀνώτερο κόσμος, ἐπουράνιο κόσμος, συνάμα ἦταν λόγος ἀνθρώπινος, τῆς καθημερινῆς βιοτῆς, τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου. Σ' ἐπαιρνε καί σέ ἀνέβαζε στά οὐράνια σκηνώματα μέ τούς ἀγγέλους, τήν Ὑπεραγία Θεοτόκο, τούς ἁγίους καί συγχρόνως σέ προβλημάτιζε γιά τήν ματαιότητα τῶν γηίνων πραγμάτων καί καταστάσεων. Ἄλλοτε μίλαγε ἀργά καί ἄλλοτε ταχύτατα. Στοχαστικά ἀλλά καί «παθιασμένα» γιά τήν ἀφιέρωση στό Θεό, τήν ἐρημία, τήν ἄσκησι, τόν θάνατο, τήν Ἀνάστασι.

Δέν μπορούσες εὐκόλα νά συλλάβεις τόν στοχασμό του, τίς ἐκφράσεις του, τά λόγια του. Ἐκεῖ πού σοῦ μίλαγε, γιά κάποιο μεγάλο πατέρα καί ἀσκητή τῆς Ἐκκλησίας, ἐκεῖ σοῦ προσέφερε ὡς πρότυπο ἀγιότητος μιά φτωχή γιαγιούλα κάποιου μικροῦ νησιοῦ. Ἐκεῖ πού ὑμνοῦσε ἱεράρχη, ἐκεῖ ἐγκωμιάζε τό πετραχήλι τοῦ ἁσῆμου παπᾶ τοῦ χωριοῦ. Εἶχε στό λόγο ἀλλά καί στή γραφίδα του ἕνα δικό του αὐθεντικό προσωπικό ὕφος. Εἶχε τήν δική του γλῶσσα γιά νά μεταδίδει ὑψηλά νοήματα ὀρθόδοξης πνευματικότητος. Ἔτσι κατόρθωνε νά ἐνώνει τό χθές μέ τό σήμερα, νά σέ ἀνεβάζει σέ χρόνους ἄχρονους, νά συγκινεῖ νέους ἀνθρώπους, νά συνετίζει τούς μεγάλους, νά συμβουλεύει, νά παροτρύνει καί νά στηρίζει κλονισμένες ψυχές, μά ἤξερε πρωτίστως καί νά σιωπᾷ καί νά προσεύχεται. Ἦταν ὁ «τοῦ Αγίου Πνεύματος ἄνθρωπος», πνευματοφόρος, ὅπου στήν ψυχή του εἶχε συλλέξει «πᾶσαν ἀρετήν».

*

Τόν ἐνθυμοῦμαι, συγκεκριμένα, τό 1976, στό Ἀμφιθέατρο τῆς Νομικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν (καί τά μετέπειτα χρόνια μίλησε πάλιν στή Νομική), όταν τόν εἶχα προσκαλέσει νά ὁμιλήσει στούς φοιτητές, πόσο αὐθεντικός ἦταν στό λόγο του, πού ἀμέσως κέρδισε τό δύσκολο ἀκροατήριο. «Ἐγώ δέν πιστεύω στό Θεό. Εἶμαι

ἀναρχικός» τοῦ φώναξε ἓνας φοιτητής. Καί ὁ π. Βασίλειος τοῦ ἀπάντησε: «Συνάδελφοι εἴμαστε. Καί ἐγώ ἀναρχικός εἶμαι, πού ψάχνω νά βρῶ τό Θεό». Καί ὁ διάλογος ζωηρός, συνεχίστηκε μέχρι πού ὁ ἐπαναστάτης φοιτητής τοῦ εἶπε: «Ἐσύ εἶσαι κάτι ἄλλο... Σέ παραδέχομαι».

Τόν ἐνθυμοῦμαι στή δεκαετία τοῦ 1970, σέ ὠραῖες πνευματικές συνάξεις στήν Ἀθήνα, στό Παγκράτι, στό Χαλάνδρι καί στήν Ἀγία Παρασκευή, ὅπου ἄνθρωποι διαφόρων ἐπιστημῶν πηγαίναμε γιά νά τόν ἀκούσουμε, νά ἔχουμε διάλογο μαζί του ἀλλά καί νά υἱοθετήσουμε νοουθεσίες του καί ἀποφθεγματικά λόγια του βγαλμένα μέσα ἀπό τήν ἄδολε καρδιά του, τήν εὐγένειά του, τήν καλωσύνη, τήν ἀρχοντιά του.

Τόν ἐνθυμοῦμαι σέ θεολογικό συνέδριο στό Ἰνστιτοῦτο St. Serge στό Παρίσι, ὅπου ἄφησε τίς καλύτερες ἐντυπώσεις ὡς «βυζαντινός ἄνθρωπος» ὅπως τόν ἀποκαλοῦσαν, ὅταν μίλαγε γιά τήν ἔννοια τῆς θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου (La déification de l' homme).

Τόν ἐνθυμοῦμαι ὡς εἰσηγητή σέ θεολογικά συνέδρια, ὁμιλητή σέ μεγάλες αἵθουσες Ἰδρυμάτων, πού ὁ κόσμος ἔτρεχε, ἰδίως οἱ νέοι, νά ἀκούσουν «Γοντικάκη», ὅπως πολύ χαρακτηριστικά ἔλεγαν. Λίαν χαρακτηριστική παραμένει ἡ δυνατή, σοβαρά καί ὑπεύθυνη παρουσία του στό ΣΤ' Πανελλήνιο Συνέδριο Θεολόγων, τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1986 ἐπί Ἀρχιεπισκοπείας Σεραφεῖμ καί Προεδρίας τῆς ΠΕΘ καθηγητοῦ Μουρατίδου στό ξενοδοχεῖο «CARAVEL» (Ἀθήνα), ὅπου μίλησε μέ θέμα: «Τό ἀρχέτυπο τῆς ὀρθοδοξίας στήν πράξη: ὁ ἅγιος».

Ἐνθυμούμεθα, ὅτι ἡ εἰσήγησή του αὐτή, ἦταν ὅλος π. Βασίλειος. Ἐξέφραζε τό «τέλος» πού εἶχε σ' ὅλη τήν ἀφιερωματική ζωή του καί αὐτό ἦταν ἡ ἀγιότητα. Ἐβλεπες ἐκεῖ, τό ἥθος τοῦ γέροντα. Διέκρινες, ὄχι μιά ψεύτικη ταπείνωση, ὄχι μιά ὑποκριτική στάση, ὄχι μιά ρηχότητα λόγων, ὄχι μιά ξύλινη γλῶσσα, ὄχι τυπικότητες τῆς στιγμῆς, ἀλλ' εἶχες τήν βέβαιη αἴσθηση ὅτι ἔβλεπες στό πρόσωπο, στήν λαλιά, στήν ἔκφραση, τόν γνήσιο μοναχό, τόν αὐθεντικό λειτουργό τοῦ Ὑψίστου, ἐκεῖνον πού εἶναι καί αὐτὸς ἕνας κρίκος στή χρυσή ἄλυσσο τῶν ἀγίων τοῦ Θεοῦ. Χαρακτηριστικά εἶναι τά ὅσα γράφει σέ ἐπιστολή του πρὸς τόν Πρόεδρο τοῦ Συνεδρίου, ὁ Ν. Γαλέτας, μηχαν. ἤλεκτρ. τοῦ ΕΜΠ: «Ἡ τελευταία μάλιστα εἰσήγηση τοῦ π. Βασιλείου Γοντικάκη μέ τήν ὁποία ἔκλεισε τίς ἐργασίες του τό συνέδριο ἀπετέλεσε νομίζω γιά ὅλους μας μιά πνευματική πανδαισία, μιά μυσταγωγία. Τό βράδυ ἐκεῖνο φύγαμε ὅλοι ἀπό τήν αἴθουσα τοῦ συνεδρίου μέ τήν καρδιά πιό ζεστή, παρηγορημένοι καί μέ τήν βεβαιότητα πῶς παρά τίς δυσκολίες, ὑπάρχει ἡ ἐλπίδα πού δίδει Ἐκεῖνος πού εἶναι «ὁ ΗΝ καί ὁ ΩΝ καί ὁ ΕΡΧΟΜΕΝΟΣ», ἡ μόνη καί τελειωτική ἀπάντηση τοῦ Θεοῦ γιά τό παρελθόν, τό παρόν καί τό μέλλον τῆς ἀνθρώπινης τραγικότητος».

Τόν π. Βασίλειο ποτέ δέν τόν ἐνδιέφεραν τά χειροκροτήματα, οἱ ἔπαινοι, τά δῶρα, τά ἐγκωμιαστικά λόγια, γιατί μέσα του κυριαρχοῦσε ὁ βιβλικός λόγος «δοῦλος ἀχρεῖος εἰμι, ὅτι ὁ ὥφειλον ποιῆσαι πεποίηκα» (Λουκ. 17,10) καί ὅτι ὁ παρῶν καιρός εἶναι «τῶν παλαισμάτων καί τῶν ιδρώτων». Τήν καρδιά του, τό μόνο πού τήν πυρπολοῦσε, ἦταν τό «πῶς ἀρέσει τῷ Κυρίῳ». Αὐτός ἦταν ὁ π. Βασίλειος. Ἔτσι τόν ζοῦσαν καί στό «Περιβόλι τῆς Παναγίας».

Ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη ὅτι ὅταν προετοιμαζόμουν γιά τήν χειροτονία μου σέ διάκονο καί βρισκόμουν στήν Ἱερά Μονή Ἰβήρων καί τόν παρακάλεσα νά εἰπεῖ κάποια συμβουλή, ἐκεῖνος μετά ἀπό ἀρκετή ὥρα σιωπῆς μοῦ εἶπε: «Ἔ, λοιπόν, σοῦ λέω: Νά βυθίζεσαι στή Θεία Λειτουργία»!

Πάντοτε ὁ γέροντας σέ ποικίλα σοβαρά προβλήματα καί ζητήματα γενικότερα πού ἐρχόντουσαν στό προσκήνιο, δισεπίλυτα γιά τήν κοινωνία μας, ἐκεῖνος ἤρεμα, σοφά καί διακριτικά ἔδινε τίς δέουσες λύσεις. Λύσεις βασισμένες στό Ἱερό Εὐαγγέλιο, στή πατερική θεολογία, στήν ἀγία παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας.

*

Ἀναφορικά, στή συνέχεια, μέ τό συγγραφικό του ἔργο, κατ' ἀναλογίαν, ἰσχύει, ἐν προκειμένῳ, ἐκεῖνος ὁ λόγος, ὁ ὁποῖος ἐλέχθη γιά τόν Μέγα Βασίλειο, «Ζῇ Βασίλειος καί θανὼν ἐν Κυρίῳ, ζῇ καί παρ' ἡμῖν ὡς λαλῶν ἐκ τῶν βιβλίων». Πράγματι, ἔγραψε πολλά βιβλία, σπουδαῖα, βαθυστόχαστα, θεολογικά, ἀσκητικά,

βιβλία μέ ὅλο τό ἄρωμα τῆς ὀρθοδόξου πνευματικότητας. Τό καλύτερο βιβλίο, κατά τήν ταπεινή μας γνώμη, εἶναι τό «Εἰσοδικόν» (α' ἔκδ. 1974), τό ὁποῖο γνώρισε ἀλλεπάλληλες ἐπανεκδόσεις. Ἕνα βιβλίο – μελέτημα, τό ὁποῖο εἰσδύει στό θεολογικό βάθος τῆς Θείας Λειτουργίας καί πνευματικῆς ζωῆς, τῆς θέωσης τοῦ ἀνθρώπου. Μ' αὐτό τό βιβλίο καταλαβαίνει τί σημαίνει Θ. Λειτουργία καί τί γίνεται κατά τήν τέλεση τῆς Θ. Λειτουργίας.

Ἄλλο ἀξιόλογο σύγγραμμα μικρό μέν, ἀλλά μεγάλο σέ νοήματα ἀσκητικῆς ζωῆς εἶναι τό: «Ἀββᾶς Ἰσαάκ ὁ Σϋρος Ἕνα πλησίασμα στόν κόσμο του» (α' ἔκδ. 1981). Ἐπόμενο, «Τό Ἅγιον Ὅρος καί ἡ Παιδεία τοῦ Γένους» (α' ἔκδ. 1984), τό ὁποῖο κυκλοφόρησε ἀνωνύμως ὡς «Κείμενο τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους» σέ δυσχερεῖς καιρούς γιά τήν ὅλη παιδεία καί ἐκπαίδευση τῆς χώρας. Ἀλλά συγγράμματά του εἶναι: «Θεολογικό Σχόλιο στίς τοιχογραφίες τοῦ Θεοφάνους τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σταυρονικήτα» (1987), «Ἡ παραβολή τοῦ Ἀσώτου Υἱοῦ» (α' ἔκδ. 1990), «Κάλλος καί Ἡσυχία στήν Ἀγιορείτικη Πολιτεία» (1999), «Λειτουργικός τρόπος» (2000), «Φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσι» (2002), «Ἀπολυτίκιον: Νῦν πάντα πεπλήρωται φωτός» (2011), «Ἡράκλειτος, κλέος ἀένανον θνητῶν, θεολογική προσέγγισι» (2025) κᾶ.

Συνελόντ' εἶπεῖν, ὁ π. Βασίλειος (ὁ Γοντικάκης) διέγραψε μία πορεία ζωῆς κατά Χριστόν, διά Χριστόν καί ἐν Χριστῷ. Αὐτόν τόν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν ἀγάπησε παιδιόθεν μέχρι πού παρέδωσε τήν ψυχή του τίς πρωῒνές ὥρες τῆς 17ης Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 2025 στόν ἄγγελο πού ἦλθε νά τήν πάρει. Ὡς ἄλλος λαμπρός ἥλιος, ὁ γέροντας Βασίλειος ἀληθῶς βασίλευσε στή ζωή αὐτή, γιά ν' ἀνατείλει στό ὑπερουράνιο θυσιαστήριο τοῦ Κυρίου τῆς Δόξης.

Ἰδιαίτερα, οἱ Ἱερές Μονές Σταυρονικήτα καί Ἰβήρων, ὡς καί ὁλόκληρο τό Ἅγιον Ὅρος ἔχουν τώρα ἕνα ἀκόμη πρεσβευτή στή θριαμβεύουσα Ἐκκλησία.

Ἄς εἶναι Αἰωνία ἡ μνήμη του.